

PM OM UTLÄMNANDE AV ALL- MÄN HANDLING

Allmänna handlingars offentlighet

Offentlighetsprincipen innebär bland annat en rätt för alla att ta del av allmänna handlingar som finns hos myndigheter.

Med handling förstås en framställning i skrift eller bild men också en upptagning som man kan läsa, avlyssna eller på annat sätt uppfatta om man har hjälp av något tekniskt hjälpmedel.

En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt särskilda bestämmelser anses inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

Rätten att ta del av handlingar hos myndigheter omfattar de handlingar som kan bedömas vara allmänna och begränsas av att en del allmänna handlingar är hemliga (innehåller sekretessbelagda uppgifter).

Sekretess innebär ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom att en allmän handling lämnas ut eller på annat sätt.

Vem kan begära att få ta del av allmän handling och vad innefattar rätten?

Den som vill ta del av en allmän handling (sökanden) ska vända sig till den myndighet som förvarar handlingen. Hon eller han har rätt att ta del av handlingen hos myndigheten eller få en kopia av handlingen. Detta gäller om handlingen är allmän och offentlig.

Vad kan krävas av den som begär att få ta del av en allmän handling?

Sökanden bör precisera vilken eller vilka handlingar som hon eller han begär ut så att myndigheten kan identifiera handlingen/handlingarna. Myndigheten ska inom ramen för sin service-skyldighet hjälpa sökanden att få reda på vilka handlingar som finns till exempel med hjälp av diariesystem. Myndigheten måste

alltså få klart för sig vilken eller vilka handlingar som begäran avser för att pröva frågan om utlämnande.

Vad får myndigheten fråga den som begär att få ta del av en allmän handling?

Myndigheten får som huvudregel inte kräva att sökanden ska tala om vem hon eller han är, sökanden har rätt att vara anonym. Inte heller får myndigheten som huvudregel efterforska vad handlingen ska användas till. Men om det gäller en allmän handling med uppgifter som det finns sekretessbestämmelser om får myndigheten ställa sådana frågor i den mån det behövs för att kunna pröva utlämnandet. Det är alltså fråga om en undantagssituation då efterforskningen har betydelse för myndighetens prövning.

Vilken myndighet ska pröva utlämnandet?

Myndigheternas lagstadgade serviceskyldighet innebär att myndigheterna ska hjälpa sökanden att ta tillvara sin rätt och om någon av misstag vänder sig till fel myndighet bör hon eller han hjälpas till rätta.

Vid prövning av utlämnande av allmän handling är det den myndighet som får frågan som ska pröva utlämnandet. Med myndighet i kommunala sammanhang menas den kommunala nämnden med förvaltning.

Om en handling finns hos flera myndigheter (t.ex. hos flera förvaltningar) är varje myndighet skyldig att pröva begäran om utlämnande när sökanden vänt sig till myndigheten för att få ut en handling.

För det fall den begärda handlingen inte förvaras hos den myndighet dit begäran gjorts, och sökanden inte nöjer sig med att bli hänvisad till en annan myndighet, ska hon eller han informeras om rätten till ett beslut av myndigheten (se nedan).

Vem hos myndigheten ska pröva utlämnandet och hur går det till?

I första hand ska den tjänsteman som har hand om handlingen hos myndigheten pröva utlämnandefrågan. I tveksamma fall ska frågan hänskjutas till myndigheten. Vägrar tjänstemannen att lämna ut handlingen eller delar av den ska tjänstemannen, om sökanden begär det, hänskjuta frågan till myndigheten.

För det fall en begäran om att få del av allmän handling helt eller delvis inte kan tillmötesgå ska sökanden få reda på det. Sökan-

den ska informeras om att hon eller han kan begära ett beslut och att ett skriftligt beslut av myndigheten krävs för att ett avgörande ska kunna överklagas.

Sökanden har alltså rätt att få ett överklagbart beslut om den handling som hon eller han begärt att få ta del av inte lämnas ut helt eller delvis. Ett beslut att avslå en begäran om att få del av allmän handling ska vara motiverat med skäl och försett med överklagandeanvisning. Ett sådant beslut kan överklagas hos kammarrätten.

Även då grunden för avslag är att handlingen inte är allmän eller inte finns hos myndigheten ska bestämmelserna om utlämnande tillämpas. Det innebär alltså att sökanden har rätt att få ett överklagbart beslut även i de fall den begärda handlingen inte förvaras hos den myndighet som hon eller han vänt sig till eller om handlingen inte existerar.

Vem som har rätt att fatta beslut om att inte lämna ut allmän handling framgår av myndighetens delegationsordning.

Vad kostar kopior av allmänna handlingar?

I Stockholms stad har Stockholms kommunfullmäktige den 23 september 1996 fattat beslut om avgifter för kopior m.m. av allmänna handlingar. Taxan är publicerad i den kommunala författningssamlingen för Stockholm, Kfs 1996:25.

Punkten 1 i avgiftsbestämmelserna stadgar att den kommunala förvaltningen ska ta ut avgifter för begärda avskrifter, kopior m.m. av allmänna handlingar – i enlighet med avgiftsförordningens vid varje tidpunkt gällande avgiftsnormer. Detta innebär att 9 sidor är gratis. Avgiften för 10 sidor är 50 kr. Om begäran avser fler än 10 sidor tas en avgift på 50 kr ut plus 2 kr för varje sida därutöver. Bestämmelserna innebär även att portokostnader m.m. kan tas ut om kopiorna skickas med post och försändelsen väger mer än 20 g.

Enligt juridiska avdelningens bedömning bör avgiftsuttag enligt taxan ske även vid utlämnande av handlingar i elektronisk form.

Vad händer med ett överklagande?

Om sökanden överklagar avslagsbeslutet ska myndigheten som meddelat beslutet pröva om överklagandet kommit in i rätt tid. Myndigheten ska också ta ställning till om beslutet ska omprövas.

Om överklagandet inte avvisas ska det tillsammans med övriga handlingar i ärendet överlämnas till kammarrätten för prövning. Det är viktigt att myndigheten i de fall beslutsmotiveringen behöver kompletteras gör det i inlägga till kammarrätten i samband med överlämnandet dit. I annat fall kan kammarrätten komma att avgöra målet utan att myndigheten fått framföra hela sin argumentation. Kammarrättens beslut kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen. Endast sökanden har klagorätt.

När ska prövningen om utlämnande ske?

En begäran att få ta del av allmän handling ska prövas skyndsamt av myndigheten. Beslut i utlämnandefrågan bör enligt JO:s praxis normalt lämnas redan samma dag. Någon eller några dagars fördröjning kan godtas om det behövs för att myndigheten ska ta ställning till om den efterfrågade handlingen är allmän och offentlig. Om begäran avser många handlingar eller fordrar genomgång av ett omfattande material kan ytterligare tid behövas för myndighetens prövning. Att pröva utlämnandet av en handling är alltså en prioriterad arbetsuppgift vars handläggning inte får dra ut på tiden.

Regelverket

Denna kortfattade information är inte uttömmande. Bestämmelser om allmänna handlingar finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF) och bestämmelser om myndigheters hantering av allmänna handlingar finns i offentlighets- och sekretesslagen (OSL; SFS 2009:400). I OSL regleras även i stort sett all sekretess i myndigheternas verksamheter. Dessutom finns bestämmelser i arkivlagen (1990:752) som ska beaktas vid hantering av allmänna handlingar.

Hjälp och stöd

Vid frågor om utlämnande av allmänna handlingar i de kommunala myndigheternas verksamheter går det bra att vända sig till juridiska avdelningen för hjälp och stöd.